

Comentariul romanului La tiganci scris de Mircea Eliade - a doua parte

În concepția lui Mircea Eliade, romanul metafizic s-a bazat pe "cunoașterea esențială reală directă care nu are nevoie de psihologie". El mai folosește și termenul de "roman existential", sau, cu termenii lui Malraux, "roman al condiției umane". Asistăm, prin urmare, la un refuz al psihologismului, deși acesta nu lipsește din lucrările sale, fără însă a deveni o metodă de creație.

Romanul social și psihologic e considerat inferior, căci "drama existenței nu se coboară până la rădăcinile ființei". Acestea din urmă ar fi: libertatea, destinul, moartea, ratarea - adevăratele terne ale literaturii, numite de Marin Preda "blestemele probleme insolubile" (idee tolstoiană, în fond).

Făcând examenul romanului românesc, Eliade consideră că acesta e populat nu de eroi, prin care el înțelege "oameni ieșiți din comun", ci, pur și simplu, de personaje, adică de indivizi ce nu trăiesc plenar drame existențiale. Fiind cunoaștere metafizică, romanul nu trebuie să cultive, desigur, eroi individualiști, precum cei ai lui Camil Petrescu, preocupați doar de drama lor personală, fără acces la universal. Dimpotrivă Mircea Eliade vorbește de "demnitatea metafizică a narativității" (faptul banal de viață e inclus în ordinea generală a existenței, capătă, deci, semnificații filozofice, devenind, astfel, posibilitate de cunoaștere).

Ca și Camil Petrescu, dar în alt sens, Mircea Eliade așază în centrul gândirii sale literare, conceptul de autenticitate, prin care înțelege să exprime "o experiență universală sau o cunoaștere universală", nu una "personală", "originală". Experiența de viață a personajului trebuie să fie totală și universală în sensul că, în ea, să se oglindească întreaga specie. Este și firesc, deoarece scriitorul îl concepe nu ca pe un individ ci ca un model exemplar pentru condiția umană ("personajul mitic"). Importanța nu e psihologia lui, caracterul, ci "trăirea", adică fapta, exemplarea și ea pentru umanitate. Din acest unghi, narativitatea însăși e gândită ca "forma readaptată a mitului la conștiința modernă".

În prozele lui Mircea Eliade un rol important îl joacă fantasticul, integrat, în chip firesc, realului, între cele două planuri, nu există discontinuitate, ci, dimpotrivă, un raport de complementaritate. Acest mod de a privi lucrurile este comparabil cu ceea ce gândea Schopenhauer despre vis și realitate, anume că visul nu trebuie opus acesteia din urmă ci considerat ca o prelungire a ei.